

Απόψεις εκπαιδευτικών για τους Δείκτες Αειφόρου Σχολείου.

Δημήτρης Καλαϊτζίδης, Παναγιώτης Μπλίτσας

1. Δρ. Γεωγραφίας-Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Διευθυντής ΓΕΛ Ραλλείου Θηλέων Πειραιά, Αντιπρόεδρος ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού E-mail: kalariv1@sch.gr
2. Δρ Γνωσιακής Επιστήμης ΕΚΠΑ, Καθηγητής Πληροφορικής Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης E-mail: pblitsas@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου είναι ένας διαγωνισμός μεταξύ σχολείων για την ένταξη της οπτικής της αειφορίας στο σύνολο των λειτουργιών του. Στηρίζεται σε 40 πρωτότυπους «δείκτες αειφόρου σχολείου» σε τρεις κατηγορίες (Παιδαγωγικοί, Κοινωνικοί/Οργανωσιακοί και Περιβαλλοντικοί). Κάθε δείκτης υποδηλώνει ορισμένες δράσεις εκ μέρους του σχολείου και αποτυπώνει την ποικιλία των δράσεων που αναπτύσσονται εκεί. Για κάθε δείκτη σημειώνεται μια τιμή (με βάση τις δράσεις που έχουν αναπτυχθεί) και το άθροισμα αυτών των τιμών δίνει την τελική βαθμολογία του σχολείου. Με βάση τη βαθμολογία γίνεται η κατάταξη και η βράβευσή των σχολείων. Στην ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσουμε τις απόψεις εκπαιδευτικών των οποίων τα σχολεία συμμετείχαν στο διαγωνισμό, για τους δείκτες αειφόρου σχολείου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Εκπαιδευτική έρευνα-Αειφόρο Σχολείο

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αειφόρο Σχολείο, Αειφορία, Εκπαίδευση για την αειφορία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τριάντα και πλέον χρόνια η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αποτέλεσε το κύριο όχημα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών και της προσπάθειας για αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών σε σχέση με το περιβάλλον. Όμως, διάφορα προβλήματα (Φλογαίτη, 1993, Καλαϊτζίδης, 2000), δεν της επέτρεψαν να αναπτύξει όλη τη δυναμική της και να παράγει τα αποτελέσματα που θεωρητικά θα μπορούσε. Επίσης, τα ίδια τα σχολεία μας έχουν χαρακτηριστικά που δεν συνάδουν με τις αρχές της αειφορίας (Παπαδημητρίου, 2010). Για να αποτελέσει λοιπόν το σχολείο σημαντικό παράγοντα ευρύτερων αλλαγών στην κοινωνία στην κατεύθυνση της αειφορίας, πρέπει να αποτελέσει το ίδιο το αντικείμενο της αλλαγής αυτής (Orr, 1992, Sterling 2002).

Με την εισαγωγή της Εκπαίδευσης για την Αειφορία (Skoullou, 1995, Παπαδημητρίου, 1998) η οποία θεωρείται διάδοχος της Π.Ε., έγινε πλέον κατανοητή η αδυναμία αλλαγής, καθώς οι απαιτήσεις της νέας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερες (Παπαδημητρίου, 2010 ό.π.). Προκειμένου λοιπόν να προωθηθεί αποτελεσματικότερα η αειφορία στο σχολείο θεωρήθηκε αναγκαία η συμμετοχή όλης της σχολικής κοινότητας στην κοινή προσπάθεια και προτάθηκε η «ολιστική σχολική προσέγγιση» (*whole school approach*) (Henderson & Tilbury, 2004, Gough, 2005). Πολλές χώρες

έχουν υιοθετήσει το «αιφόρο σχολείο» ως την ευνοούμενη μορφή σχολείου, όπως π.χ. το Ηνωμένο Βασίλειο (Huckle, 2009), η Σουηδία (Sust.Sch.Award), η Αυστραλία (Henderson & Tilbury, 2004).

ΤΟ ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το αιφόρο σχολείο μπορεί να ιδωθεί ως ένα στοιχείο της μελλοντικής ουτοπικής αιφόρου κοινωνίας. Η βασική ιδέα για το «Αειφόρο Σχολείο», είναι η ενσωμάτωση της οπτικής της αιφορίας σε κάθε πλευρά της ζωής του, δηλαδή στη διοίκηση, στη μαθησιακή διαδικασία, στη διαχείριση των κτηρίων, στις σχέσεις του σχολείου με τη σχολική κοινότητα (Huckle, 2010, Καλαϊτζίδης & Δηλάρη, 2010).

Η έννοια του «αιφόρου σχολείου» τοποθετείται σε ένα συνεχές από το ανοικτό πράσινο στο σκούρο πράσινο του φάσματος, που αντιστοιχεί από το συντηρητικό (ανοικτό) στο ριζοσπαστικό (σκούρο). Στο ανοικτό πράσινο το σχολείο υιοθετεί μέτρα φιλικά προς το περιβάλλον, όπως η ανακύκλωση και η εξοικονόμηση ενέργειας (οικολογικός εκσυγχρονισμός, πίστη στις λύσεις που προέρχονται από την τεχνολογία) τα οποία όμως δεν αποτελούν πρόκληση για το status quo, αντίθετα το υποστηρίζουν. Στο σκούρο πράσινο άκρο το σχολείο υιοθετεί την ολιστική προσέγγιση στην αιφορία, περιλαμβάνοντας την πρόκληση προς τα επικρατούντα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, τις κυρίαρχες αξίες της καταναλωτικής κοινωνίας, την κυρίαρχη κατανομή της εξουσίας και των οικονομικών πόρων, ενώ ταυτόχρονα, αμφισβητεί τις δεσπόζουσες αξίες του σχολείου. Το σκούρο πράσινο σημαίνει μια πιο γενικευμένη αναθεώρηση ή ριζοσπαστική αλλαγή του περιβάλλοντος και των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων στο σχολείο, επιτρέποντας τους μαθητές/μαθήτριες και τους δασκάλους μια πιο δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και επίδραση στη συνολική λειτουργία του σχολείου (Huckle, ο.π.)

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Στα χιλιάδες σχολεία της χώρας μας πραγματοποιούνται κάθε χρόνο προγράμματα προαιρετικών σχολικών δραστηριοτήτων, καθώς και μεμονωμένες εκδηλώσεις και δραστηριότητες. Σημαντικός αριθμός αυτών των προγραμμάτων έχουν ως αντικείμενο την περιβαλλοντική ή τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, την καλλιέργεια καταναλωτικής συνείδησης, την προστασία της ανθρώπινης ζωής, τα ανθρώπινα δικαιώματα, το ρατσισμό και την ξενοφοβία, την οικονομική κρίση, δηλαδή θέματα που εμπίπτουν στο γενικότερο πεδίο της αιφορίας. Τα περισσότερα όμως από αυτά γίνονται σε καθεστώς απομόνωσης σε σχέση με την σχολική κοινότητα, παρόλο που θα μπορούσαν να έχουν πολύ θετική επίδραση στις σχέσεις του σχολείου με αυτή. Αντίθετα προς την πρακτική αυτή, η υιοθέτηση της «ολιστικής σχολικής προσέγγισης» σημαίνει τη συμμετοχή του συνόλου των μαθητών/μαθητριών, του συνόλου των διδασκόντων, του βοηθητικού προσωπικού, σημαντικού μέρους των γονέων και των άλλων κοινωνικών εταίρων του σχολείου.

Η UNESCO στο παγκόσμιο συνέδριο για την «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (UNESCO, 2009), μεταξύ άλλων, καλεί όλα τα κράτη να αξιοποιήσουν τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προκειμένου να ενισχυθεί η συζήτηση σχετικά με την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Σύμφωνα δε με το άρθρο 36 της Στρατηγικής (UNECE 2005), «Οι ΜΚΟ είναι σημαντικές πηγές άτυπης και μη τυπικής μάθησης..... Ο ρόλος τους ως ενδιάμεσων μεταξύ κυβερνήσεων και του ευρύτερου κοινού πρέπει να αναγνωρίζεται, να προωθείται και να ενισχύεται».

Ως ανταπόκριση σε όσα προαναφέρθηκαν, το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου θεσμοθετήθηκε από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, προκειμένου να δώσει κίνητρα, να αναγνωρίσει και να ενισχύσει τις προσπάθειες που γίνονται στα σχολεία και ταυτόχρονα εμπίπτουν στο ευρύτερο πλαίσιο της αειφορίας. Επίσης, μέσω της εισαγωγής των «δεικτών αειφόρου σχολείου» προωθεί το πρότυπο του αειφόρου σχολείου, ενώ στοχεύει εξίσου να διαδώσει την καλή πρακτική που παράγεται στα σχολεία.

Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου είναι ένας διαγωνισμός μεταξύ σχολείων. Το αντικείμενο του διαγωνισμού είναι η ένταξη της οπτικής της αειφορίας στο σύνολο των λειτουργιών του σχολείου και ειδικότερα στα τρία πεδία, δηλαδή, το παιδαγωγικό, το κοινωνικό-οργανωσιακό και το περιβαλλοντικό.

ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Για τον ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης υπάρχουν εκατοντάδες ορισμοί. Η σύγκριση περί του νοήματος της αειφόρου ανάπτυξης δημιούργησε την ανάγκη για την υιοθέτηση κριτηρίων με τα οποία θα μπορούσε κάποιος να διαπιστώνει κατά πόσο ορισμένες πολιτικές είναι σύμφωνες με την αειφόρο ανάπτυξη. Αυτά τα κριτήρια ονομάστηκαν «δείκτες αειφόρου ανάπτυξης» (UNESCO, 1997, Breiting et al, 2007). Αντίστοιχα, αν ένα σχολείο εστιάζει μόνο σε ένα πεδίο (Παιδαγωγικό, Κοινωνικό Περιβαλλοντικό) δεν μπορεί να θεωρηθεί αειφόρο, διότι καταργείται ο ολιστικός χαρακτήρας που είναι βασικό χαρακτηριστικό του αειφόρου σχολείου. Για να αποφευχθεί πιθανή σύγχυση σχετικά με τα χαρακτηριστικά του αειφόρου σχολείου και επιπλέον για να δοθούν κίνητρα για τη στροφή των σχολείων προς την αειφορία, εισηγηθήκαμε την υιοθέτηση «δεικτών αειφόρου σχολείου» σε αντιστοιχία προς τους «δείκτες αειφόρου ανάπτυξης». Για κάθε ένα από τα πεδία του αειφόρου σχολείου διαμορφώσαμε ορισμένα κριτήρια ποιότητας («δείκτες αειφόρου σχολείου») τα οποία βαθμολογούνται ανάλογα με τις δράσεις που αναπτύσσει το σχολείο. Με τη βαθμολογία που συγκεντρώνει κάθε σχολείο γίνεται η σύγκριση μεταξύ των σχολείων που συμμετέχουν στον διαγωνισμό. Οι δείκτες αειφόρου σχολείου στηρίζονται σε κάποιο βαθμό στο σετ των «δεικτών αειφόρου ανάπτυξης» του Ο.Η.Ε. (ό.π.), ενώ έχουν ληφθεί υπόψη και οι «δείκτες εκπαίδευσης για την αειφορία» που έχει αναπτύξει η UNECE (2007, 2009). Ενώ στη βιβλιογραφία αναφέρεται μεγάλη ποικιλία δεικτών αειφορίας, δεν υπάρχει αξιολόγηση της συνολικής δράσης ενός σχολείου με τη βοήθεια «δεικτών αειφόρου σχολείου» που βαθμολογούνται. Οι δείκτες που εμφανίζονται στη βιβλιογραφία και αφορούν την «εκπαίδευση για την αειφορία» ή «την αειφόρο ανάπτυξη» μπορούν επίσης να κατηγοριοποιηθούν και να ενταχθούν στα τρία πεδία που προαναφέρθηκαν (SEED, 2005: DfES National Framework for Sustainable Schools: Quality Criteria for ESD Schools, 2005: Living Sustainably, 2009). Ενδεικτικά, παρουσιάζουμε ορισμένους από τους δείκτες αειφόρου σχολείου (Καλαϊτζίδης & Δηλάρη, 2010), ενώ ο πλήρης κατάλογος βρίσκεται στην ιστοθέση www.aeiforosxoleio.gr/deiktes.php.

Το παιδαγωγικό (αναλυτικό-κρυφό-μεθοδολογίες)

- Ποσοστό ενσωμάτωσης θεμάτων σχετικών με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη στα μαθήματα του σχολείου
- Αριθμός εκπαιδευτικών επισκέψεων

Το κοινωνικό (διοίκηση-μαθητικές κοινότητες- γονείς)

- Σύνολο ωρών από σεμινάρια που παρακολούθησαν οι εκπαιδευτικοί του σχολείου.
- Αριθμός συνεδριάσεων του 15μελούς
- Ποσοστό παιδιών που εγκατέλειψαν το σχολείο πρόωρα

Το περιβαλλοντικό

- Βάρος υλικών που δόθηκαν για ανακύκλωση ανά μαθητή
- Κατανάλωση νερού ανά μαθητή και εκπαιδευτικό
- Κατανάλωση ενέργειας ανά μαθητή και εκπαιδευτικό

Για κάθε δείκτη το σχολείο εισάγει μια τιμή ανάλογη με τη δράση του σχολείου και το άθροισμά τους δίνει την συνολική βαθμολογία. Βραβεύονται τα σχολεία με την ψηλότερη βαθμολογία. Δικαίωμα συμμετοχής έχουν όλα τα σχολεία. Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου ξεκίνησε τη σχολική χρονιά 2010-11 με τη συμμετοχή 140 σχολείων, ενώ τη σχολική χρονιά 2011-12 συμμετείχαν 180 σχολεία από όλη τη χώρα.

Η ΕΡΕΥΝΑ

A. Μεθοδολογία

Μετά το τέλος της σχολικής χρονιάς 2011-12, δηλαδή τον Ιούνιο του 2012 (με συμμετοχή 180 σχολείων εκ των οποίων μόνο 80 συμπλήρωσαν τους δείκτες αειφόρου σχολείου), διανεμήθηκε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο (βλ. Παράρτημα) στα σχολεία που συμμετείχαν. Στο ερωτηματολόγιο κλήθηκαν να απαντήσουν οι διευθυντές/διευθύντριες και οι εκπαιδευτικοί των σχολείων. Από τα σχολεία αυτά λάβαμε συμπληρωμένα 90 ερωτηματολόγια (n=90). Η στατιστική επεξεργασία έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS. Στην ανακοίνωση αυτή θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των απαντήσεων γνώμης για ορισμένα χαρακτηριστικά των δεικτών αειφόρου σχολείου. Η έρευνα είχε στόχο να καταγράψει τις απόψεις των εκπαιδευτικών και διευθυντών που συμμετείχαν στον διαγωνισμό σχετικά με τη λειτουργικότητα, την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των δεικτών αειφόρου σχολείου. Ουσιαστικά θέλαμε να διερευνήσουμε αν οι δείκτες, με τον τρόπο που εκφέρονται, συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων τους, όπως αυτοί υπονοούνται ή διατυπώνονται ευκρινώς.

B. Αποτελέσματα-Συζήτηση

Στον Πίνακα 1 εμφανίζονται τα περιγραφικά στατιστικά που αφορούν τις απαντήσεις των ερωτηθέντων. Παρατηρεί κανείς ότι στις περισσότερες περιπτώσεις πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση για το πρόγραμμα ($X^2_{(1)}=74.71, p=0$), υπήρξε θετική και ένθερμη υποδοχή ($X^2_{(3)}=38.89, p=0$) και η στάση του διευθυντή ήταν πολύ θετική ($X^2_{(2)}=130.87, p=0$).

Ερώτηση	Ετικέτα	Συχνότητα
Ποιος ανέλαβε πρωτοβουλία για τη συμμετοχή	Διευθυντής	50
	Εκπαιδευτικός	40
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Νηπιαγωγείο	09
	Δημοτικό	17
	Γυμνάσιο	23

	ΓΕΛ	05
	ΕΠΑΛ	22
	Ειδικό	14
Αν πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση	Ναι	86
	Όχι	04
Αν υπήρξε υποστήριξη	Μέτρια	24
	Ισχυρή	26
	Πολύ ισχυρή	40
Αν υπήρξε υποδοχή	Επιφυλακτικά	09
	Αδιάφορα	07
	Θετικά	33
	Ένθερμα	41
Ποια είναι η στάση του διευθυντή	Θετική	08
	Πολύ θετική	81
	Δε γνωρίζω / δεν απαντώ	01

Πίνακας 1. Περιγραφικά στατιστικά στις απαντήσεις των ερωτηθέντων.

Στη συνέχεια διερευνήσαμε τη γνώμη των εκπαιδευτικών και διευθυντών σχετικά με τους δείκτες αειφόρου σχολείου, προκειμένου να προβούμε σε αλλαγές και βελτιώσεις. Οι απόψεις των ερωτηθέντων που παρατίθενται στον Πίνακα 2 αφορούν κυρίως πιθανά αρνητικά χαρακτηριστικά των δεικτών.

	%	
	Συχνότητα	
Δυσκολεύουν προσπάθεια;		
Ναι	16	17,8
Όχι	74	82,2
Είναι πολύπλοκοι;		
Ναι	23	25,6
Όχι	67	74,4
Είναι πολυάριθμοι;		
Ναι	36	40,0
Όχι	54	60,0
Είναι ασαφείς;		
Ναι	11	12,2
Όχι	79	87,8
Είναι αδιάκριτοι;		
Ναι	01	01,1

Όχι	89	98,9
Αποτελούν όργανο της κυβέρνησης;		
Ναι	01	01,1
Όχι	89	98,9

Πίνακας 2. Γνώμη για τους Δείκτες (Α)

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 2, προκύπτει ότι οι δείκτες αιεφόρου σχολείου δεν δυσκολεύουν το έργο των εκπαιδευτικών στην προσπάθεια του σχολείου για αλλαγή προς την αιεφορία ($X^2_{(1)}=37.38$, $p=0$), δεν είναι πολύπλοκοι ($X^2_{(1)}=21.51$, $p=0$), ασαφείς ($X^2_{(1)}=51.38$, $p=0$) και αδιάκριτοι ($X^2_{(1)}=86.04$, $p=0$), και δεν αποτελούν όργανο της κυβέρνησης ($X^2_{(1)}=86.04$, $p=0$). Στην ερώτηση που δεν καταγράφεται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ θετικής και αρνητικής γνώμης, είναι εκείνη που αφορά τον αριθμό των δεικτών αιεφόρου σχολείου. Οι δείκτες, για τα γυμνάσια-λύκεια, είναι σαράντα και πιθανότατα αυτός ο αριθμός θεωρείται μεγάλος για τους εκπαιδευτικούς που ρωτήθηκαν.

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι απόψεις των ερωτηθέντων για τους δείκτες, αυτή τη φορά όμως οι ερωτήσεις περιλαμβάνουν θετικά χαρακτηριστικά των δεικτών.

	Συχνότητα	%
Βοηθούν καθοδηγώντας την προσπάθεια;		
Ναι	57	63,3
Όχι	33	36,7
Δίνουν κίνητρα;		
Ναι	56	62,2
Όχι	34	37,8
Επιτρέπουν την εκτίμηση της πορείας;		
Ναι	63	70,0
Όχι	27	30,0
Κατανέμουν τις δράσεις σε ομάδες;		
Ναι	50	55,6
Όχι	40	44,4
Επιτρέπουν αξιόπιστα συμπεράσματα;		
Ναι	28	31,1
Όχι	62	68,9
Δίνουν ανατροφοδότηση;		
Ναι	40	44,4
Όχι	50	55,6
Επιβραβεύουν την προσπάθεια;		
Ναι	49	54,4
Όχι	41	45,6

Πίνακας 3. Γνώμη για τους Δείκτες (Β)

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 3, προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο έχουν θετική άποψη σχετικά με το αν οι δείκτες βοηθούν παρέχοντας καθοδήγηση στην προσπάθεια του σχολείου ($X^2_{(1)}=6.40$, $p=0.011$), δίνουν κίνητρα για την αλλαγή προς την αειφορία ($X^2_{(1)}=5.38$, $p=0.020$), επιτρέπουν την εκτίμηση της πορείας του σχολείου προς το στόχο της αειφορίας ($X^2_{(1)}=14.40$, $p=0$). Ωστόσο, δε θεωρούν πως οι δείκτες, επιτρέπουν την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων ($X^2_{(1)}=12.84$, $p=0$), ενώ δεν προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά σχετικά με ορισμένα πιθανώς θετικά χαρακτηριστικά των δεικτών αειφόρου σχολείου.

Σε αρκετά σχολεία που συμμετείχαν στο διαγωνισμό Β.Α.Σ., έγιναν συζητήσεις μεταξύ εκπαιδευτικών οι οποίες συσχετίζουν τους «δείκτες αειφόρου σχολείου» με τους «δείκτες αυτοαξιολόγησης σχολείου», όπως αυτοί προτάθηκαν από το Υπουργείο Παιδείας κατά τη σχολική χρονιά 2010-11 (Εγκύκλιος 1476/Γ1/05-01-2011). Όπως υποδεικνύουν πρόσφατες έρευνες, αποτελεί κοινή αντίληψη μεταξύ των εκπαιδευτικών ότι η αυτοαξιολόγηση είναι μια επιδίωξη που επιβάλλεται στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς από την εκπαιδευτική διοίκηση και έχει στόχο να ικανοποιήσει ανάγκες εξωτερικού ελέγχου (Schildkamp et al., 2009; Vanhoof et al., 2009; Fischer, 2011). Με σχεδόν κυρίαρχη την αντίληψη αυτή, υπήρξε άρνηση για τη συμμετοχή σχολείων στο διαγωνισμό ΒΑΣ, εξαιτίας της συνάφειας που είχαν αρκετοί δείκτες αειφόρου σχολείου με δείκτες αυτοαξιολόγησης του σχολείου. Ωστόσο θα πρέπει να γίνει σαφές αφενός ότι οι δείκτες αειφόρου σχολείου δεν υπηρετούν στόχους αυτοαξιολόγησης του σχολείου και αφετέρου δεν έχουν σκοπό να παρέχουν δεδομένα, αλλά να διεγείρουν διαδικασίες απόδοσης νοήματος μεταξύ των παραγόντων της σχολικής ζωής. Άλλωστε όπως τονίζει ο Reid (2006) η αύξηση του ενδιαφέροντος για την προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης κατά τις τελευταίες δεκαετίες, έχει οδηγήσει στη χρήση δεικτών ως ένα χρήσιμο εργαλείο που διαχρονικά χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση και συμβάλλει στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση της προόδου σε σχέση με την Αειφόρο Ανάπτυξη. Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό «η λειτουργία τους δεν αφορά τη βαθμολόγηση, αλλά κυρίως την κατανόηση ή την αποκάλυψη πλευρών και όψεων που είναι ή φαίνονται σχετικές» (Regeer et al., 2009; Fischer, 2011). Οι δείκτες αειφόρου σχολείου παίζουν το ρόλο των κινήτρων και των κριτηρίων ποιότητας του σχολείου, σε σχέση με την προσπάθεια για στροφή προς την αειφορία κι εξυπηρετούν τον έλεγχο από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους, κατά πόσο το σχολείο τους ανταποκρίνεται στα κριτήρια που ορίζουν ένα σχολείο ως αειφόρο. Η αποδοχή των δεικτών αειφόρου σχολείου από τους εκπαιδευτικούς, όπως αυτή αποτυπώνεται στα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάσαμε, επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι αυτοί μπορούν να αξιοποιηθούν ευρέως για τη στροφή των σχολείων προς την αειφορία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα έδειξε ότι οι δείκτες αειφόρου σχολείου δε δυσκολεύουν την προσπάθεια του σχολείου για αλλαγή προς την αειφορία, δεν είναι πολύπλοκοι, ασαφείς και αδιάκριτοι και δεν αποτελούν όργανο της κυβέρνησης. Αντίθετα, βοηθούν καθοδηγώντας την προσπάθεια του σχολείου, παρέχουν κίνητρα στους μαθητές/μαθήτριες και εκπαιδευτικούς να αναλάβουν δράσεις, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν την εκτίμηση της πορείας του σχολείου προς την αειφορία. Φαίνεται επίσης, ότι ανταποκρίνονται στο αίτημα που διατυπώνει ο Oakes (1989) ότι ένα σύστημα δεικτών πρέπει να έχει τη δική του λογική και θα πρέπει να βασίζεται σε ένα

μοντέλο και σε αξίες που είναι σαφείς. Οι δείκτες αιεφόρου σχολείου εμφανίστηκαν για πρώτη φορά μέσω του Βραβείου Αειφόρου Σχολείου και έτσι είναι κάτι νέο για το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Για το λόγο αυτό απαιτείται περαιτέρω έρευνα για τη φύση των δεικτών, για την ακρίβειά τους, για την αντιπροσωπευτικότητά τους, για τον αριθμό τους και για άλλα χαρακτηριστικά τους, ώστε τα επόμενα χρόνια να δώσουν το πιθανό δυναμικό τους σε όλα τα σχολεία της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Breiting, S. & Mayer, M. & Mogensen, F. (2005). Quality Criteria for ESD Schools. SEED & ENSI NETWORKS.
- Fischer, D. (2011). Monitoring Educational Organizations' Culture of Sustainable Consumption: Initiating and Evaluating Cultural Change in Schools and Universities
Journal of Social Sciences 7 (1): 63-75.
- Gough, A. (2005). Sustainable Schools: Renovating educational Processes. *Applied Environmental Education and Communication* 4, 339-351.
- Henderson, K. and Tilbury, D. (2004). Whole-School Approaches to Sustainability: An International Review of Sustainable School Programs. Report Prepared by the Australian Research Institute in Education for Sustainability (ARIES) for the Department of the Environment and Heritage, Australian Government.
Ανασύρθηκε από http://www.aries.mq.edu.au/projects/whole_school/files/international_review.pdf.
- Huckle, J. (2010). Sustainable Schools: exploring the contradictions. 4^ο Πανελλήνιο Συμπόσιο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. Αθήνα.
- Huckle, J. (2009). Sustainable Schools: responding to new challenges and opportunities. *Geography* Vol 94, part 1, 13-21.
- Living Sustainably (2009). The Australian Government's National Action Plan for Education for Sustainability.
- Oakes, J. (1989). Educational Indicators. A Guide for Policymakers, OECD Washington Conference on Educational Indicators, *Scuola Democratica*, XII(1-2), pp. 56-86.
- Orr, D. (1992). *Ecological Literacy: Education and the transition to a postmodern world*. Albany: SUNY Press.
- Regeer, B.J., A.C. Hoes, M.V. Amstel-Van Saane, F.F. Caron-Flinterman and J.F.G. Bunders, (2009). Six guiding principles for evaluating mode-2 strategies for sustainable development. *American Journal of Evaluation*., 30: 515-537.
- Reid, A., Nikel, J. and Scott, W. A. H. (2006). *Indicators for Education for Sustainable Development: a report on perspectives, challenges and progress*. London: Anglo-German Foundation.
- School Operations and Maintenance: Best Practices For Controlling Energy Costs COSTS. (2004). A Guidebook for K-12 School System Business Officers and Facilities Managers.
- Skoulios, M. (1995). Re-orienting Environmental Education for Sustainable Development. Summary Report of the Inter-Regional Workshop. Athens.
- Sterling, S. (2002). *Sustainable Education*. Schumacher Briefings No 6, Bristol:Green.
- Sustainable Schools for Pupils, Community and the Environment (2007). Department for education and skills. <http://www.dfes.gov.uk/>
- Schildkamp, K. and A. Visscher, (2009). Factors influencing the utilization of a school self evaluation instrument. *Studies in Educational Evaluation*, 35:150-159.

- UNECE (2005). UNECE Strategy for Education for Sustainable Development, Vilnius, (Agenda points 5 και 6)
- UNECE-UNESCO (2007). Good Practices in ESD, Sweden Sustainable School Award. Ανασύρθηκε το Νοέμβριο του 2009 από <http://www.unece.org/env/esd/welcome.htm>
- UNECE (2009). Guidance for reporting on the implementation of the Strategy on ESD, part III, Indicators
- UNESCO (1997). Teaching and learning for a sustainable future. Ανασύρθηκε από την ιστοθέση: <http://www.unesco.org/education/tlsf/>.
- UNESCO, (2009). The Bonn Declaration., UNESCO World conference on Education for Sustainable Development. P.4, <http://www.unesco.org/education/tlsf/>.
- UNESCO 172 EX/11 (2005). Draft International Implementation Scheme for ESD).
- Vanhoof, J., P. van Petegem and S. de Maeyer, (2009). Attitudes towards school self-evaluation. *Studies in Educational Evaluation*, 35: 21-28. DOI: 10.1016/j.stueduc.2009.01.004
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Ουζούνης, Κ. (2000). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*. Ξάνθη, Σπανίδης.
- Καλαϊτζίδης, Δ. & Δηλάρη, Β. (2010). Το Βραβείο Αειφόρου Σχολείου. Στο 5^ο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ, Ιωάννινα.
- Παπαδημητρίου Β. (1998). «Περιβαλλοντική εκπαίδευση και σχολείο» Εκδ. Δαρδανός, Αθήνα.
- Παπαδημητρίου, Β. (2010). Σχολική κουλτούρα, σχολικό κλίμα και αειφόρο σχολείο. Περιοδικό «Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» 44, 12-13.
- Φλογαίτη, Ε. (1993). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις. Επανεκδόση : Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1998

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Ερωτηματολόγιο

A/A	Ερώτηση	Επιλογή 1	Επιλογή 2	Επιλογή 3	Επιλογή 4	Επιλογή 5	Επιλογή 6
1	Η πρωτοβουλία για συμμετοχή στο διαγωνισμό Βραβείο Αειφόρου Σχολείου(ΒΑΣ) προήλθε	Διευθυντής	Εκπαιδευτικός	Μαθητής	Γονέας	Άλλος	Δε γνωρίζω
2	Έγινε συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων για να ληφθεί απόφαση;	Ναι	Όχι				
3	Υπήρξε υποστήριξη από εκπαιδευτικούς;	Πολύ ισχυρή	Ισχυρή	Μέτρια	Καθόλου		
4	Υπήρξε αντίδραση από εκπαιδευτικούς;	Πολύ ισχυρή	Ισχυρή	Μέτρια	Καθόλου		
5	Ενημερώθηκαν όλοι οι μαθητές/μαθήτριες του σχολείου;	Ναι	Όχι				

6	Σχηματίστηκαν ομάδες δράσης του ΒΑΣ στο σχολείο;	Ναι	Όχι				
7	Πόσες ομάδες;						
8	Μικτές ή αμιγή τμήματα	Μικτές	Αμιγή τμήματα				
9	Πόσοι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν ωράριο με προγράμματα του ΒΑΣ;						
10	Πόσο συχνά γινόταν αναφορά στο ΒΑΣ μέσα στο σχολείο;	Κάθε μέρα	Κάθε βδομάδα	Κάθε 15ήμερο	Κάθε μήνα	Κάθε δίμηνο	Αραιότερα
11	Τι ποσοστό εκπαιδευτικών συμμετείχε κατά δήλωσή του στις δράσεις του ΒΑΣ;	Μέχρι 10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Δε γνωρίζω
12	Τι ποσοστό μαθητών συμμετείχε κατά δήλωσή του στις δράσεις του ΒΑΣ;	Μέχρι 10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Δε γνωρίζω
13	Πότε ξεκίνησαν οι δράσεις του ΒΑΣ;	Σεπτέμβριο	Οκτώβριο	Νοέμβριο	Δεκέμβριο	Αργότερα	Δε γνωρίζω
14	Ποιες ομάδες ήταν οι πιο δραστήριες; (γράψτε μέχρι 3)						
15	Ποιες ομάδες ήταν οι λιγότερο δραστήριες; (γράψτε μέχρι 2)						
16	Ποιο ποσοστό εκπαιδευτικών δε συμμετέχει καθόλου;	Μέχρι 10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Δε γνωρίζω
17	Ποιο ποσοστό μαθητών δε συμμετέχει καθόλου;	Μέχρι 10%	10-25%	25-50%	50-75%	75-100%	Δε γνωρίζω
18	Γράψτε 3-5 λέξεις που εκφράζουν την επιτυχία του ΒΑΣ στο σχολείο σας						
19	Υπογραμμίστε τον τομέα στον οποίο υπήρξε η σημαντικότερη βελτίωση στο σχολείο σας, ως αποτέλεσμα του ΒΑΣ	Γνώσεις	Συνεργασία παιδιών-εκπαιδευτικών	Καλό κλίμα	Μείωση ποινών-τιμωριών	Μείωση ζημιών	Δεξιότητες-Ικανότητες

20	Οι δείκτες	Δυσκολεύουν την προσπάθεια	Είναι πολύπλοκοι	Είναι πολλοί	Είναι ασαφείς	Είναι αδιάκριτοι	Δεν έχω γνώμη
21	Οι δείκτες	Καθοδηγούν την προσπάθεια	Δίνουν κίνητρα για επιτεύγματα	Επιτρέπουν την εκτίμηση της πορείας	Κατανέμουν τις δράσεις σε ομάδες	Επιτρέπουν εξαγωγή συμπερασμάτων	Δεν έχω γνώμη
22	Οι δείκτες	Πρέπει να καταργηθούν	Πρέπει να μειωθεί ο αριθμός τους	Πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός τους	Πρέπει να τροποποιηθούν	Πρέπει να μείνουν ως έχουν	Δεν έχω γνώμη
23	Πόσο % εκτιμάτε ότι συμμετείχε το σχολείο σας στο σύνολο των δεικτών;	Μέχρι 10%	Μέχρι 25%	Μέχρι 50%	Μέχρι 75%	Μέχρι 100%	Δε γνωρίζω
24	Του χρόνου θα συμμετάσχετε στο διαγωνισμό	Ναι	Ίσως	Όχι	Δε γνωρίζω		